

Hr Henrikssoni ja hr Suti avaldus Eesti Vabariigi kohta Rahvusvahelise Valuutafondi direktorite nõukogu koosolekul, 6. jaanuar 2010

Ametivõimud tänavad hr Rosenbergi ja tema meeskonda avameelsete ja konstruktiivsete arutelude eest. Nad jäävad delegatsiooni hinnangutega erinevatele valdkondadele üldjoontes nõusse ja nagu alati, kaaluvad põhjalikult IMFi nõuandeid poliitiliste sammude kohta.

Alates 2008. aasta sügisest on Eesti majandus silmitsi seisnud paljude probleemidega. Üleilmne majanduskriis on pannud tõsiselt proovile riigi majanduse vastupidavuse ja kohandumisvõime. Maailmakaubanduse järsk kahanemine ja sisenõudluse ulatuslik langus on kaasa toonud kogutoodangu rekordilise vähenemise ja töötuse kiire kasvu. Kuigi väline šokk on olnud tugev ning riigisisene kohandumisvajadus väga suur, on Eesti majandus raskustega hästi hakkama saanud ja on nüüd valmis konvergenstsi protsessi jätkama.

Korrapärasest kohandumisest on toetanud jõulised poliitilised sammud

Pärast majandustegevuse järsku ja laiapõhjalist langust on majandus nüüdseks stabiliseerunud ja tasakaalustamatused kõrvaldatud. Kaupade ja teenuste eksport on jäänud suhteliselt heale tasemele, kuigi sisenõudlus on veel nõrk. Eesti jagab ühist tarneahelat Skandinaavia maadega ning hetkel puuduvad igasugused märgid sellest, et Eesti positsioon selles ahelas oleks nõrgenenud. Sellegipoolest on Eestis, nagu mitmetes teisteski riikides, olnud kohandamise hinnaks tööpuuduse järsk tõus.

Valuutakomitee süsteem on Eestit kriisi vältel väga hästi teeninud. Usaldust vahetuskursi süsteemi vastu on suurendanud töö- ja tooteturgede paindlikkus, panga- ja finantssektori täielik lõimumine Euroopa ühisturuga ja õigeaegsed eelarvepoliitilised sammud. Eestit ohustavaid riske on vähendanud nii usaldusväärne poliitika kui ka maailmaturu tingimuste paranemine. Suurem osa finantsilise kindlustunde ja haavatavuse näitajaid liigub paremuse poole, ehkki kriisieelse tasemeni on veel palju maad. Tänu valuutakomitee süsteemi sujuvale toimimisele saavad laenuvõtjad täit kasu EKP rahapoliitika lõdvendamisest. Kokkuvõttes tõestab see, kuidas Eesti on viimase aasta jooksul toime tulnud veel kord riigi majanduse suutlikkust tõhusalt funktsioneerida kindlalt fikseeritud vahetuskursi tingimustes.

2008. ja 2009. aasta jooksul juhinduti Eesti eelarvepoliitikas põhimõttest tasakaalustada lühiajaliste stiimulite vajadused ja pikaajalise jätkusuutlikkuse eesmärk, mis on kooskõlas ELi ühise poliitikaraamistikuga. Tänu varasemate aastate ülejääkidele ja ELi eelarvest saadud rahalistele vahenditele õnnestus valitsusel majandust mõõdukalt toetada, hoides samal ajal koondeelarve puudujäägi 3% piires, nagu see on kehtestatud ELi stabiilsuse ja majanduskasvu paktis. 2009. aastal konsolideeriti eelarvet ligi 9% võrra SKPst. Kuna valitsussektori koguvõlg moodustas 6% SKPst, säilitas valitsus netolaenuandja positsiooni ülejäänud maailma suhtes. 2009. aasta lõpus oli valitsussektori kogureservide suurus umbes 12% SKPst.

Finantsstabiilsus ja erasektori võlakoormus

Üleilmse finantskriisi ajal osutusid Eesti suurimateks tugevusteks täielik lõimumine Skandinaavia tugevate emapankadega ning riigi varasemad meetmed pankade kapitali- ja

likviidsuspuhvrite suurendamiseks. Järelevalvealane koostöö emapankade päritolumaade ametivõimudega on olnud tõhus ning finantssektori hindamisprogrammi soovitude kohaselt arendati edasi ka piiriülest kriisiohjeraamistikku.

Ametivõimude hinnangul tipneb halbade laenude osakaal 2010. aastal, mil see jõuab 8%ni ning laenude allahindamised moodustavad umbes 5% SKPst. Laenukahjumite eraldised on suurusjärgus kaks kolmandikku halvatest laenudest, mis tähendab, et tugevusvaru on piisav. Eesti ja Rootsi ametivõimud on pangagruppide tasemel läbi viinud tugevusanalüüse, mis viitavad sellele, et pangad suudaksid taluda kahjumeid ka olulisemalt suuremal määral, kui on prognoositud baas- ja isegi riskistsenaariumis. Pankade võime rahastada majandust on jäänud tugevaks. Kuna pankade vajadus teha laenukahjumite eraldisi väheneb ja nad toimivad tõhusalt, peaksid pangad ootuste kohaselt hakkama 2010. aastal jälle kasumit teenima.

Ametivõimude hinnangul moodustab erasektori võlatase 140% SKPst, mis on lähedal euroala keskmisele ja üldjoontes kooskõlas majanduse põhinäitajatega, eriti arvestades avaliku sektori väga väikest võlakoorumust. See on kooskõlas ka finantssektori hüppelise arenguga, mis avaldub korporatiiv- ja jaepanganduse klientide arvu kiires suurenemises, finantstoodete ulatuslikus kasutamises erinevate müügikanalite kaudu ja arenenud e-teenuste laialdases kasutamises.

Siiski nõustuvad ametivõimud täielikult sellega, et pärast varasemate aastate ülikiiret kasvu tuleb erasektoris bilansse jätkuvalt kohandada. See protsess juba edeneb jõudsalt. Hinnangute kohaselt väheneb laenujääk 2009. aastal rohkem kui 6% ja 2010. aastal jääb see üldjoontes muutumatuks. Seega jääb laenukasv keskpika aja jooksul kontrolli alla.

Väljavaade ja poliitiline kava aastateks 2010-2011 ja edasi

Ametivõimude järgmiste aastate peamine poliitiline eesmärk on toetada majanduse tasakaalustatud taastumist ning kogutoodangu ja sissetulekute jätkusuutlikku lähenemist ELi keskmisele tasemele. Lühemas perspektiivis on tähtsaim poliitiline prioriteet euro kasutuselevõtt.

2010. aastal peaks majandus ootuste kohaselt kasvama kuni 1,5% ja 2011. aastal 3-5%. Kasvu soodustavad tootlikkuse tõus ja välisnõudlus. Buumijärgse restruktureerimise ja tööturu kohandumise tõttu jääb sisenõudlus tagasihoidlikuks. Suurimat ohtu Eesti majanduse arengule võivad kujutada ootamatud negatiivsed sündmused maailmamajanduses.

Ametivõimude esialgsete hinnangute kohaselt peaks 2009. aasta eelarvepuudujääk vastama varem prognoositule, jäädes selgelt alla 3% SKPst. 2010. aastal tehakse kõik, et hoida eelarvepuudujääk kindlalt 3% piires. Seetõttu on ametivõimud lisaks 2009. aasta puudujäägi vähendamiseks tehtud sammudele, mil on otsene mõju 2010. aasta eelarvele, võtnud terve rea täiendavaid tulu- ja kulumeetmeid, mille hinnanguline mõju 2010. aasta eelarvele on 3% SKPst. Nagu märkis ka IMFi delegatsioon, tõsteti 2009. aasta detsembris osasid aktsiisimakse, mille tulemusel suurenevad 2010. aasta eelarvetulud umbes 0,25% SKPst.

Eelarvepuudujäägi vähendamist jätkatakse ka 2011. aastal. Tasakaalus eelarve katsevad ametivõimud saavutada 2012. aastal ning järgmiste aastate eesmärk on juba ülejääk. Keskpika eelarvepositsiooni tugevust toetab eelarveraamistiku tõhususe ja paindlikkuse edasine suurendamine. Sel eesmärgil katsevad ametivõimud muu hulgas vähendada kulutuste jäikust,

tugevdades veelgi kontrolli väljaminekute üle ja suurendades strateegilise planeerimise rolli. Mis puudutab struktuurireforme eelarve jätkusuutlikkuse suurendamiseks keskmises ja pikas perspektiivis, siis on valitsuskabinet juba võtnud vastu otsuse tõsta pensioniiga 65. eluaastani ja vaadata üle eripensionite süsteem. Jaanuaris hakkab valitsus arutama kinnisvaralaenuintresside tulumaksusoodustuse järk-järgulist kaotamist.

Ametivõimud on seisukohal, et riigisisesed inflatsioonisurved on tagasihoidlikud ning deflatsioonioht minimaalne. Viimastes kvartalites täheldatud mõõdukas deflatsioon peegeldab ettevõtete jätkuvat ümberstruktureerimist ning varude kohandamist, reaalpalkade vähenemist ning tööpuuduse kasvu ning lisaks ka tärkavaid üleilmseid inflatsioonisurveid. Hiljutine buum ahendas märkimisväärselt nominaalhindade taseme lõhet Eesti ja euroala vahel. Kuna ootuste kohaselt palgalangus jätkub ja palgad stabiliseeruvad alles 2011. aastal, jääb inflatsioon ametivõimude hinnangul madalale, alla 2% jäävale tasemele.

Keskpika aja tähtsaimad prioriteedid on säilitada tõhusalt toimiv töajouturg, suurendada pidevalt hõivatute arvu ja vähendada tööpuudust. Turu paindlikkuse tõstmiseks viimasel ajal võetud meetmete taustal kavatsevad ametivõimud edaspidi rakendada aktiivset töajouturu poliitikat (eraldades selleks vahendeid 0,25% ulatuses SKPst) ja keskenduda kutse- ning ümberõppele. 2010. aastal suurendatakse aktiivse töajouturupoliitika rahastamist eelmise aastaga võrreldes 48% võrra. Nimetatud meetmed koos jätkuva reaalse lähenemise ja taastuva välismaiste otseinvesteeringute sissevooluga on peamised tegurid, mille abil vähendatakse töötust.

Eesti on investoritele, eriti üleilmselt konkurentsivõimelistest Skandinaavia maadest pärit rahapaigutajatele, ligitõmbav tänu geograafilisele lähedusele, sarnasele ärikultuurile ja märkimisväärselt madalamatele kuludele (eeskätt töajoutukuludele). Tänu valitsussektori madalale võlakoozumusele on ärikeskkonna investorisõbralikkust riigis võimalik veelgi edendada. Tasakaalust rääkides peaks Eesti keskpika aja kasvuvõimekus ametivõimude hinnangul olema vahemikus 3-5%, mis tähendab, et kasvuerinevus euroalaga jääb järgmistel aastatel 1-3 protsendipunkti kanti.